

VERANDERING DER REGERING VAN UTRECHT,  
IN HET JAAR 1674.

Het hiervolgende stuk behelst een verhaal van hetgeen met deze Stad en Provincie, in betrekking tot de overige provincien is voorgevallen, terstond nadat de Franschen, in het jaar 1674 Utrecht hadden ontruimd.

Het is bekend, en wij kunnen het ook in de volgende bladzijden lezen, hoe vele moeite het heeft gekost, Utrecht na dien tijd weder in de Unie te doen aannemen. Van wederzijde meende men regt te hebben. Kort vóór dat de Franschen tot deze Stad waren doorgedrongen, wilde men dezelve in staat van verdediging stellen, en daartoe de voorsteden, waaronder de toenmaals bemaarde Weerd, afbreken. De Regering van Utrecht hiertoe niet willende overgaan onttrokken, de vereenigde troepen toen den Utrechtenaren hunnen bijstand, en Stad en Provincie vielen den veroveraar in handen. Zij waren gedwongen hem te huldigen, zijn juk gedurende zeventien maanden te dragen, en zelfs toen de tegenspoed zijner wapenen hem noodzaakte deze Stad weder te verlaten, was dezelve gedwongen de plundering voor eene groote som gelds af te koop.

Nu werd de Stad weder door de troepen van den staat bezet, en op welke wijze, doet ons het volgende stuk tot in de minste bijzonderheden zien.

Hetzelve is opgesteld door den bekenden geschied- en oudheidkundige Daniel de Milan Visconti Baron des H. R. rijks, heer van Nijveld, Raad in de Vroedschap, Tresorier der Stad en Gedeputeerde in de Staten van Utrecht enz., wiens eigen handschrift op het provinciaal Archief alhier berust, van waar wij het door gunstige toestemming overnemen.

DE REDACTIE.

’T VOORGEVALLENE OMTRENT DE VERANDERING VAN  
DE REGEERINGE TOT UTRECHT IN DEN

JARE 1674.

Als op donderdag 's morgens den 13<sup>en</sup> November (\*) het geheele guarnisoen van de franschen conform 'tgeconventioneerde uyt de stad van Utrecht uytgetogen was met soodanige ordere, dat by haer geene plunderinge aan de borgers was gepleecht; soo wierde aan de H<sup>en</sup> van de Regeering des s'middags door een expressen, by haar Ed. Achtb. te vooren na Woerden afgesonden, bekend gemaakt, dat de selven tegens den avont eenige troupen van den Staat by de stad van Utrecht te verwachten hadden, wienvolgens de H<sup>en</sup> van de Vroedschap des avonts omtrent ses uren kennisse bekoomen hebben dat de Heer Fario met eenige by hem hebbende militie tot voor de Catharynepoort was geavanceerd: waar op de H<sup>en</sup> van de Vroedschap denselven door eenige H<sup>en</sup> haare gecommiteerdens hebben doen verwelkoomen, ende na afgeleyde civilliteyten voorhouden, dat Syn Ed. niet onbewust was, dat de Provintie van Utrecht ende de Stad inde Unie van den Staat begrepen synde, geen krygsvolk inde selve had te admitteeren voor ende aler de militie die aldaar soude willen inkomen, en verblyven, den gewoonlyken Eed aan de selve had gepresteerd. Waar op de H<sup>c</sup>. Fario geantwoort hebbende dat zyn Ed. geen andere ordre of last hadde als om de Stad van Utrecht met syn byhebbende crygsvolk te besetten, ende geen praedjuditie en wilde toebrengen aan Stads gerechtigheden, maar dat de H<sup>en</sup> van de Regeeringe haar soude willen adresseeren aan die goenen, die deesen aangaande naedere ordere hadden te geeven, welkers commandementen hy gaarne soudon pareeren: ende dat hy in den Eed van de Generaliteyt,

(\*) Oude Stijl, of 23 Nov. N. S. 1674.

ende syn hoogheyd den Hr. Prince van Orange synde men aan syne trouwe niet en hadden te diffideeren; ende als van de H<sup>ea</sup> gecommiteerdens uyt de Vroedschap daar op wierde gereplieeert, dat de H<sup>ea</sup> van de Vroedschap derhalven van syn Ed. uytkrachten van syne gedaanen Eed soude afvorderen de gewoonelijken Eed aande Stad te doen: soo bespeurden de H<sup>ea</sup> Gecommit. van de Vroedschap dat de Hr. Fario daartoe niet geliefde te condessendeeren. Daar op hebben de H<sup>ea</sup> van de Vroedschap S. Ed. met syne byhebbende troupen op den Eed, die S. Ed. aan de Generaliteyt ende Syn Hoogh. heeft gedaan, in de Stad geadmitteerd, onder protest van geen prejuditie aan stads regt daar door te willen geeven: ende als die selfde H<sup>ea</sup> gecomm. van de Vroedschap den Hr. Fario nog dien selven avont gingen vinden tot het stellen van eenige orders: soo heeft Syn Ed. van de selve gelieven af te vorderen de sleutels van de poorten; waar op haar Edl. versogten dat de sleutels, als mede het geeven van het woord soude moogen blyven ter dispositie van de Regeering, soo is by de Hr. Fario daarop geantwoord dat de bewaring der Stad hem was toevertrouwt, ende dat hy daar voor responsabel was, ende dat derhalven de sleutels van de poorten nogte het woord niet soude konnen laten ter dispositie van de Regeering. Als de H<sup>ea</sup> van de Regeeringe op vrydag daar aan volgende den 14<sup>en</sup> Novemb. den geheelen dag met het billicteren van de officieren van de militie besig waaren geweest, quam des avonts eenige verdere militie binnen de Stad, die tot voor het Stadhuys marcheerende seyde ordere te hebben om daar binnen te trekken ende vermits de burgerwagt daar was, en voorts geseyd wierde, dat die ordere van de Graaf van Hoorn, dewelke dien selven avont mede tot Utrecht gekoomen was, zoo syn eenige H<sup>ea</sup> van de Vroedschap, die bij de hand waaren, den voornoemden Graaf aanstonts gaan verwelckoomen, dewelke by die occasie hebben gewagt het intrekken, en het besetten van 't Stadhuys, midsgaders het removeeren van de burgerwagt, met alle resonementen te versetten: dan te vergeefs, alsoo haar Ed. Achtb. by haar wederom koomen bevonden, dat de militie albereyts in 't Stadhuys ingetrokken was, sulks dat de burgerwagt na huys

moesten gaan. Saturdag daar aan volgende synde den 15<sup>en</sup> Novemb. quam omtrent de middag een deurwaarder de H<sup>en</sup> van de Vroedschap bekendmaaken, dat de Graaf van Hoorn belast hadde, dat de saamentlyke H<sup>en</sup> van de Vroedschap tegens vier uren op 't Stadhuis souden werden bescheyden, sonder dat haar Ed. Achtb. wisten tot wat eynde: waar op is gevolgt dat die Graaf op de voorschreve tyd persoonelyk, met een gevolg van meenigte van militaire officieren, ende vele andere menschen van alderhande slag, binnen in de Raadkamer koomende aldaar heeft bekend gemaakt, dat tot voorkoominge van onbeylen, en tumulten die uyt seker request, onderteekend by de Officieren, ende eenige van de borgerye te gemeet sag, voor het beste, ende secuere hadde geacht, de saamentlyke leden van de vergaadering aan te seggen, dat sy haer van de bedieninge van de Politie, ende justitie souden blyven onthouden, tot dat daar inne nader soude wesen voorsien; belastende de Secretarissen van de Politie haare sleutels over te geeven: ende als den Graaf van Hoorn daarop te gemeet wierde gevoert, dat deese vergadering soo incompleet was, dat niet boven de helft van de H<sup>en</sup> present waren, alsmede dat het voorschreven bekend maaken, en belasten was onverwagt: en dat men mits dien geen deliberatien daar over hadde konnen houden, soo heeft die Graaf daar op geantwoord, dat hy dat syn bekendmaaken en belasten niet en hadde gedaan, ten eynde daar over soude worden gedelibereert, maar alleen tot notificatie dat sulks soo moeste weesen, latende nogtans ider ongeprejudiceert, en in syn geheel, ende heeft daarop die vergaderinge, onaan gesien hare verdere gemoveerde swarigheden, die door het stilstaan van de Politie, en justitie te verwagten stonden, moeten scheyden.

Des volgenden dags wesende Sondag den 16<sup>en</sup> November is wederom by de H<sup>en</sup> van de regeeringe gekoomen een deurwaarder der Stad, dewelke vertoonde een schriftelyke acte, onderteekend by eenige H<sup>en</sup> Gedep. wegens de Generaliteyt, volgens dewelke de Hr. van den Engh als schout, de H<sup>en</sup> van de Vroedschap ende de respectieve Secretarissen van de Politie ende het gerecht tegens drie uren des naenoens op

eker te doene voorstel beschyden wierden op de camer daar  
 (notie) de H<sup>ea</sup>. Staten te vergaderen plagten, synde tot de by-  
 eenkomste van de H<sup>ea</sup>. van de Stad geassigneerd de Revisie  
 camer, ende hadden de H<sup>ea</sup>. Gedeputeerden wegens de Gene-  
 raliteyt in de ordinaris Raadkamer haar plaatse genoomen aan  
 tafel van de H<sup>ea</sup>. Geëligeerden: ende van 't eynde van de selve  
 tafel voorts stoelen doen setten langs de tafel van de Stad na  
 de deur, en soo wederom naar en langens de tafel van de  
 Ridderschap, waarop de H<sup>ea</sup>. van de stad binnen gekomen  
 synde versogt wierden hare plaatsen te neemen, ende is aldaar  
 by den H<sup>r</sup>. Raadpensionaris Fagel eene mondelinge propositie  
 gedaan, in substantie daartoe tenterende, dat de daar presente  
 H<sup>ea</sup>. sig by inductie daartoe souden willen laten premoveren,  
 van haar voor een korten tyd te blyven onthouden van haar  
 respectieve functien, en dat principalyk opdat presuppoost, dat  
 de Regeeringe uyt kragte van het tractaat, met den koning van  
 Vrankryk gemaakt, soude syn gecontinueert geweest ende dat  
 het selfde nu koomende te cesseeren de Regeeringe dieavolgende  
 daar door nu ook buyten postuur was: ende dat derhalven  
 haar H<sup>o</sup>. M<sup>o</sup>. daar omtrent moesten blyven behouden hare vrye  
 deliberatien: sonder dat ook aan de andere syde de intentie  
 was iemant int generaal ofte partikulier, of ook eenige reg-  
 ten privilegien, preeminentien te prejudicieeren, ofte ook  
 ergens inne eenige de minste defentie te willen verkorten, ge-  
 vende onder het raisonneren niet duysterlyk te verstaan, dat  
 in cas door middel van inschikking niet en wierde geacquiesceert,  
 haar Ed. van soodanige voordere authorisatie waren voorsien,  
 als omdat effect te beryken nodig soude weesen: Ende als niet  
 te min verscheyde instantien ware gedaan, 't geene voorschreve  
 is te declinieren, immers te delaiieren, ende dat daar mede  
 niet alleen niets en wierde gevordert, maar men klaarlyk sag  
 wat te verwagten stond, soo hebben eyndelyk alle de presente  
 H<sup>ea</sup>. onder de voor verhaalde beloften van non prejuditie een-  
 parig geseyt 't interim te sullen acquieseren.

Den volgeude maandag den 27<sup>ea</sup>. Novembr. hebben sommige  
 present wesende Geëligeerden, na verwisselinghe van verscheyde  
 redenen mede geseyt het interim te sullen acquiesceren; ge-

lijk ook ten selven dage hebben gedaan de H<sup>en</sup>. van het Hof Provinciaal ende daarna de H<sup>en</sup>. van Rhenen, Wyk, ende Montfoort.

Op saturday den  $\frac{8}{18}$  Novembr. 1675 waren de saaken in den Hage tot de boven verhaalde acte al geprepareerd by de H<sup>en</sup>. dewelke doen ter tyd het Collegie van de Generaliteyt uyt maakten en spreekt derzelve resolutie sub dato voorschreve daarvan als volgt.

Is ter vergadering voorgedragen, en gepresenteert, dat soo veel men uyt de inkomende advisen, en kondschappen kan vernemen, den vyand van meeninge soude wesen binnē seer korten tyd de Stad en Provincie van Utrecht te verlaten, dat wel cenige ordere was gestelt, om soo wanneer de voorschreve vyand de voorschreve Stad van Utrecht soudē hebben geëvacueert, die wederom in besetting te neemen, maar dat sekerlyk wierde geprevideert, dat die geenē die haar uyt die Provincie herwaarts hadden geretireerd haar wederom derwaarts soudē begeven, en dat men soude wagten de staatsgewyse vergadering, midsgaders de vergaderinge der Gedeputeerde Staten, Geëligeerders, Ridderschappe, Hof van Justitie, Borgemeesteren, ende Vroedschappen in de Respective steden, ende meer andere diergelyken te continueeren, ende daar inne sodanig te resolveren als de selve vergaderinge soude meenen voor haar best en voordeelgēst te wesen, ende dat misschien by de H<sup>en</sup>. Staten van de respective Provincien omtrent de voorschreve saaken verscheyde consideratien, en bedenkelijkheden soude konnen vallen, waarop gedelibereert, ende in agtinge genoomen synde dat de voorschreve saak is van den uystersten haast, ende dat mitsdien de consideratien ende het goedvinden van de meer hooggemelde Staten niet konden worden afgewagt, ende aan de andere syde, dat de voorschreve saak is van soodanige belang ende gewigte, dat daar omtrent ten principalen niet kan worden gedisponeert sonder dat daar over alvoorens by de meer hooggemelte H<sup>en</sup>. Staten gedelibereert ende geresolveert sal wesen, ende dat mitsdien de dispositie althans by haar Hog. Mog. desen aangaande sal worden gedaan alleen maar kan wesen provisioneel sonder eenig de alderminste prejuditie van

de meer hooggemelte H<sup>en</sup>. Staten, en onvermindert de vrye deliberation, en resolutien by dezelve te houden ende te nemen. Is goedgevonden, ende verstaan, dat soo haast de voorsch. Stad van Utrecht by de vyand sal wesen geëvacueert en 's Lants militie (NB.) daar in getoogen, eenige by haar Hog. Mog. daartoe te deputeeren aanstonds derwaarts sullen vertrekken, dat de gemelte H<sup>en</sup>. by provisie, ende tot anders by haar Hog. Mog. naar voorgaande advis van syn Hoogheyd de Hr. Prince van Orange, sal weesen gedisponeert, door alle minnelijke inductionen, en officien soo veel mogelyk, en ist nood door alle meest kragtiger, en efficacieuse middelen sullen besorgen, dat by provisie, ende tot de voorschreve nadere dispositie, als vooren, moge cesseeren, en ophouden alle de staatsgewyse midsgaders alle andere vergaderinge van Gedeputeerde Staten Geëligeerde, Ridderschappe, Hof van Justitie, Borgemeesteren, Schepenen, Vroedschappen, en diergelyke: ende dat voortgemelte H<sup>en</sup>. haar Hog. Mog. Gedeput. mede by provisie, ende tot de voorschreve nadere dispositie soodanige ordere sullen stellen, ende die voorsienige doen, dat de voorschreve Stad en Provintie buyten alle confusie, tumult, tweedragt, in behoorlyke rust gehouden, ende die geenen die haar soudon mogen komen te buyte te gaan, geapprehendeert, gecorrigeert, ende gestraft te mogen worden.

Dat wyders den Hr. Grave van Hornes ofte die geenen, die de voorschreve militie binnen de voorschreven Stad van Utrecht soude mogen commanderen sal worden aangeschreven, dat hy de gemelte H<sup>en</sup>. Hog. Mog. Gedep. inde executie van 't geene voorschreven is de behulpsaame ende, ist noot, de sterke hand op het alder vigoureuste sal geven, sonder des te doen in gebreeken te blyven.

Terwyl dat men tot Utrecht sag de saken op deze extra ordinarijs manier dirigeren, soo hoorde men, ook daar nog by, dat inde Provintie van Holland veele menschen concepten hadden, omme de Provintie van Utrecht te redigeren tot een conquest van den Staat, als synde door den segen, die God Almagtig aan de wapenen van den Staat hadt gelieven te geven, wederom onder de magt van deselve gereduccert. Onaangesien de

wapenen van den Staat de Provincie van Utrecht in den voorgaande jare 1672 hadden verlaten, sonder dat daarvoor een druppel bloed hadden gestort, en dat deselve wapenen de Provincie, en stad van Utrecht in den jare 1673 wederom hadden geoccupeert sonder dat deselve mede een druppel bloeds daar voor hadden gelaten; aangesien de H<sup>ea</sup> Staten van de Provincie van Utrecht met de fransche vijand voor een importante somme gelds waren geconvenieerd, dat deselve de Provincie, en stad van Utrecht sonder plunderen, en brand souden verlaten (\*). Maer dese concepten om de Provincie van Utrecht te redigeren tot een conquest van den Staat, daarna met wat coelder harsenen overleyd synde als wel eerst waren opgevat, soo begost me te considereeren, dat het God Almagtig gelieft hadde in den voorgaande jare 1672 de Staat der vereenigde Nederlanden seer swaar te besocken, en toe te laten dat de Coningen van Vrankryk, en Engeland sonder eenige rechtveerdige reedenen, met een seer hevigen oorlog te water ende te lande aangrepen, sulks den Coning van Vrankryk met desselfs geallieerden in seer wynig tyds meester wierden van seer Considerable fortressen van den Staat, ende drie geheele Provincien; dat dieselve God de wapenen van den Staat daarna sodanig had gelieven te segenen, dat de Provincie van Utrecht wederom was gekomen inde macht van de Staat, het een' seer harde saak soude wesen de Provincie van Utrecht uyt de Unie te willen secluderen, omdat God de H<sup>r</sup>. die Provincie het gebied van een vreemt heer had doen proeven, ende andere vier Provincien daarvan genadelyk had verschoont; dat de Unie wel expresselyk medebragt, dat de geunieerde Provincien voor malkanders conservatie goed en bloed moesten opsetten. 'T welke dan wel van die vrugt is geweest, dat die eerst opgevatte concepten om de Provincie van Utrecht te reduceren tot een conquest van den Staat gerejecteert syn geworden: maar evenwel syn de H<sup>ea</sup> Staten van de Provincien Hollant, Zeland, Vriesland en Stad en Landen over de manieren om de Pro-

(\*) Deze som bedroeg f 450,000. Zie dit tijdschrift, D. I. bl. 520.

vintie van Utrecht wederom in de Unie te readmitteren in langwylige deliberatien geweest, willende de meeste by dese tyden nog al haar voordeel trekken van de Provintie van Utrecht; ja het ging daarmede soo ver, dat het eene onmogelykheid was, om behoudens de digniteyt van de Provintie van Utrecht te kunnen toegeven aan de begeerlykheid van de andere Provintien, 't welke dan de oorsaak was, dat die Provintie vijf maanden lang alsoe van den 14<sup>en</sup> Novembr- 1673 tot den 16<sup>en</sup> April 1674 sonder Regeringe is geweest; waar door de miserie, ende verwoesting in de Stad, en Provintie van Utrecht soodanig is aangewassen, dat deselve by langer continuatie capabel soude syn geweest omme in 't korte de ruine, ende totalen ondergaak van die Provintie gants, ende gaar te perfectieren, het welke de H<sup>en</sup> wegens de hoog gemelte vier Provintien ter generaliteyt gecommiteert aan de H<sup>en</sup> Staten van Vriesland hebben geschreven op den 16<sup>en</sup> Maart 1674, omme haar Ed. Mo. daar mede te permoveren, dat sulks niet langer op haar wilden laden maar wilden helpen eyndigen de droefheid en smarte van soo veel duysend menschen, welkers verderf met geen pen te beschryven was: gevende alsoo deze H<sup>en</sup> Gecommitteerdens ter generaliteyt med dien brief een klaar en bondig manifest uyt van de mishandeling die de bondgenooten aan de Provintie van Utrecht hebben gedaan, dewelke volgens haar eygen seggen ten tyden van haar welstant niet gemeriteert heeft in deeser wyse van de bondgenooten getracteert te worden. De rechtvaardige klagten over de ruine van de Provintie van Utrecht deden de H<sup>en</sup> Staten van de Provintien van Holland, Zeland, Vriesland, en Stad en Landen eyndelyk termineren hare langwylige deliberatien over de herstellinge van de Provintie van Utrecht, met 't amplecteren van seker advis conciliatoir by Syn Hoogheyd de H<sup>en</sup> Prince van Orange en eenige H<sup>en</sup> Gecommitteerdens ter Generaliteyt wegens de Provintien van Holland, Zeland, Vriesland en Stad en Landen op den 16<sup>en</sup> Marty 1674 te voorschyn gebragt: waar over vervolgens op den 20<sup>en</sup> April by resumptie gedelibereerd synde, hebben de Hoeren Gecommitteerden ter Generaliteyt wegens de voor hoog gemelte Provintien onder andereu aan Syne Hoogh.

den Hr. Prince van Orange gedefereert de magt, en authoriteyt om na ingenomene informatien inde Provincie van Utrecht die geene, die de Regeringe indeselve Provincie, of in de Steden van dien hebben gecomposeert, ofte eenige ampten inde policie, justitie, ofte anderen hebben geexerceert, ofte bekleet inde functionen van de voorschreve ampten te continueren, te herstellen ofte ook daar van te verlaten, ende soodanige anderen in hare plaatsen, ofte andersints inde vacanten, ende deficiërende plaatsen te committeren, ende de Regeringe in de hoog gemelte Provincie soodanig te ordonneren, ende bestellen, als hoog gemelte Syn Hoogh. ordonneren sal alderbequaemst, en voor den lande 't seekerste te wesen: behoudelyk dat die geenen, die alsoo van de voorschreve bedieningen, ofte ampten soude mogen worden verlaten, daar door aan de eene syde niet sullen worden gequest in haren goede naam en faam: ende dat ook aan de andere syde, die geenen, die bevonden souden mogen worden, haar niet na behooren te hebben gedragen, en gecomporteert, door de voorschreve verlaten niet en sullen mogen pretendeeren geexcuseert te syn van de straffen die derselven competente regters na regten, en de Placaten van de Lande souden mogen oordelen tegens haar injustitie te moeten werden gedecerneert, ende geexecuteert: ende dat al't selvige sal geschieden voor dese reyse, ende sulks sonder eenige prejuditie, ofte consequentie voor het toekomende, ende mede onvermindert, en sonder eenig nadeel voor het toekomende, ten aansien van de privilegien vry ende gerechtigheden der hoog gemelte Provincie in 't gemeen ofte de leeden, en steden van dien in 't particulier competerende.

Het schynt alhier ofte de Hen. de welke doen wegens de Provincien van Holland, Zeeland, Vriesland, en Stad en Lande de generaliteyts plaats bekleeden met een vooroordeel syn ingenoomen geweest, daar deselve seggen dat die geenen, die bevonden soude mogen worden, haar niet na behooren te hebben gecomporteert, door de verlatinge van hare ampten niet en soude mogen pretenderen, geexcuseert te syn van de straffen, die den competenten regter tegens haar in justitie soude mogen decreteren; waartoe na alle apparentie aanley-

dinge sal gegeven hebben de resolutie van de H<sup>en</sup>. Staten van Holland van den 5<sup>en</sup> February 1674 daar de hooggemelte H<sup>en</sup>. Staten seggen dat 't evident en klaar was dat verscheyde personen in de Provintie van Utrecht beschuldigt wierden van haar sodanig in hare charges niet te hebben gecomporteert als den staat van goede, en getrouwe bondgenoten hadden konnen en moeten verwagten, ende dat het dien volgende niet alleen veel opspraak soude causeren, maar onverantwoordelyk syn, indien men indistinctelyk alle die geenen, die de Regeringe aldaar hadden helpen constitueren, daarinne simpelyk wederom herstelde, en datter wyaig correctie ofte verbetering te hoopen soude syn, indien men deselve simpelyk aanbevoelen liet aan die geene, die de Regeringe hadden geconstitueert, ende dat daaruyt sekerlyk in deselve provintie meer muvatie, en diffidentie van de ingesetenen ontstaan soude, dewyle veele notabile borgers en ingesetenen van de Provintie van Utrecht over verscheyde van de voorschreve regenten al bereyts seer hadden geklaagt: vermits de tyd daarna getoond heeft 't abuys van 't presippoost op 't welke eerst de H<sup>en</sup>. Staten van Holland by hare gemelte resolutie van den 5<sup>en</sup> Febr. 1674 en daarna de H<sup>en</sup>. wegens de Provintien Holland, Zeeland, Vriesland en Stad en Landen ter generaliteyt comparerende op den 20<sup>en</sup> April daaraan volgende soodanig resolveren met de Regenten van de Provintie van Utrecht te handelen als nu hier boven verhaalt is, alsoo daarna niet een enig regent judicieel is gecalangieert en veel min is geconvinced, van sig in syn charge niet te hebben gecomporteert als den staat van goede, en getrouwe bondgenoten hadde konne en moeten verwagte: soo moet het tot een ewige lof van de H<sup>en</sup>. die doen ter tyde de Regeringe inde Provintie van Utrecht bekleet hebben strekken, dat men in sulke ongelukkige tyden als men haar op't aldermeeste tragten te beswaren, dat deselve haar in hare charges niet wel en hadde gecomporteert en waarom sulke prejudiciable resolutien syn genomen, niet het alderminste point tot haren lasten met waarheyd heeft weten te voorschyn te brengen.

De saaken van de Provintie van Utrecht eerst by de H<sup>en</sup>. Staten van Holland, Zeeland, Vriesland en Stad en Landen, en

daar naar by de H<sup>en</sup>. derselver Gedeputeerden ter Generaliteyt op 't advies conciliatoir van syn Hoogh. den Hr. Prince van Orange in dier voegen afgehandeld synde; soo komt hooggemelte syne Hoogh. op maandag den 13<sup>en</sup> April ouden styl, binnen de Stad van Utrecht geaccompagneert met veel H<sup>en</sup>. officieren en hovelingen wordende op desselfs aankomste voor de Catharynepoort van veele H<sup>en</sup>. en aansienlyke personagien beleeft en minnelyk gerecipient, verwelkomt en geconduiseerd na het Duytschenhuys tot desselfs logement geprepareerd, rydende onderweegen tuschen twee ryen soldaten, dewelke tot dien eynde inde wapenen gebragt en gerangeert waren, en wierden op dingsdag daar aanvolgende den 14<sup>en</sup> April van veele H<sup>en</sup>. Regenten en andere aansienlyke en voornamste persoonen geccomplimenteerd, wordende ondertuschen de poorten ende de voornaamste plaatsen van de Stad van Utrecht, het gemelte Duytsche huys, ende wel voornamentlyk het St. Janskerkhof daar de vergaderplaats van de H<sup>en</sup>. Staten is, met sterke wagtten van soldaten beset en bewaart.

Den volgende woensdag, synde den 15<sup>en</sup> April, wierden alle de regenten uyt welke de staats vergadering bestaat, door orders van hooggemelte syne Hoogheyt inde state kamer ontboden; dewelke aldaar geccompareert synde, soo is hooggemelte syne hoogheyt daarby gekomen, ende heeft de geheele Provinciale regeeringe afgeset, en ontslagen van den eet, die deselve aan de Provincie steden en leden van dien gedaan hadden, ende en specie ook van den eet, dewelke de regenten over eenige jaren gedaan hadden van geen Stadhouder over de Provincie van Utrecht te sullen kiezen; waarop die vergadering is gescheyden sonder eenig tegen seggen.

Den volgende Donderdag synde den 16<sup>en</sup> April heeft hooggemelte syne Hoogheyt des morgens door geschreve billietten van den secretaris H u y g e n s onderteekent tegen thien uren inde vergaderplaats van de H<sup>en</sup>. Staten van Utrecht doen bescheyden die persoonen, dewelke hooggemelte syne hoogheyt tot regenten had verkooren, dewelke alle te samen, immers seer weynige uitgesondert, vermits haar absentie uyt de Stad ter bestemder tyd, en plaatse syn geccompareert soo is hoog

gemelte syne Hoogh. daar ook present gekomen, dewelke aldaar op een verheve stoel, agter de tafel van de H<sup>on</sup>. Godli-geerden tegens de muur geplaceert, en seer cieriik toegemaakt nedergeseten synde, heeft daar geproduceert een lyst waarop de naamen van alle de persoonen, dit aldaar beschyden waren, stonden geschreven dewelke hooggemelte syne Hoogh. selve distinctelyk opgelesen, en telkens na het lesen van yders naam opgesien heeft, of die persoon med 't maaken van syn reverentie thoonde aldaar present te syn. Twelke in dier voege gedaan synde, soo waren dese aangestelde regenten, geen drie ofte eenjarige regenten maar doe ter tyd regenten voor haar leven, alsoo de resolutie van de gecomm. ter generaliteyt van den 20<sup>en</sup> April 1674 uyt welkers hoofde dit alles geschiet is, seyde, dat dese veranderinge soude geschieden sonder eenige prejuditie ofte consequentie voor het toekomende ten aansien van privilegien vry ende gerogtigheden de hooggemelte Provincie ofte de steden, en leden van dien int particulier compeleerende, behalven dat 't reglement waaruyt de gemelte drie en eenjarigheyt gemetieerd word op dit punt des tyds nog niet geproduceert, en veel min gearresteert was: hierna is binnen ontboden, en gekomen mr. Jonathan van Luchténburg aan dewelke syn Hoogh. gevraagt heeft, of deselve wilde wesen secretaris van de vergaderinge die doen daar present was, dat van de voorschreve Lugtenburg met dankbaarheid wierde geaccepteerd; waarna Hooggemelte syne Hoogh. eyndelyk aan die vergadering heeft bekend gemaakt, dat eenige van de voornaamste borgers der Stad Utrecht hem hadden versogt te willen arresteren een reglement waarna de Regeringe 's lands van Utrecht soude werden beleyt: dat daarom hadde doen instellen een reglement, hetwelk sync Hoogh. seyde dat meest over een quam medde oude forme van Regeringe van dese Provincie, gevende hetselve in handen van den soo even aangestelde Secretaris mr. Jonathan van Lugtenborg, die hetselve op ordere van syn Hoogh. van vooren tot agteren sonder 't alderminste intermis gelesen heeft, alsmede soo vervolgens 't formulier van den eet staande agter 't voorsz. reglement genoleret, welke lecture soo van 't reglement als van den eet in

dier voegen afgedaan synde, soo heeft hooggemelte Syne Hoogh. mede sonder tusschenposinge van tyd daarop aanstonts van alle de presente H<sup>ea</sup>. afvordert den eed afteleggen, gelyk zulks na den rang van de drie leeden van de Staten ook geschied is: sonder nogtans het voorschreve reglement ende formulier van den eed in eenige deliberatie was geleyt: gelyk 't selve ook niet in presentie van die H<sup>ea</sup>. in resumptie gebracht is geweest: maar syn Hoogh. heeft alle dit verhaalde met syn hoog aansienelyke presentie vereerd. Op dese verhaalde manier dan is geboren het reglement op de regeringe in de Provintie van Utrecht dat sedert den jare 1674 tot den jare 1702 aldaar geregeert heeft, hetwelke men alhier om de kortheyd te betragten niet sal inscreeren, alsoo het selfde in de publike registers genoeg bekend staat, en al omme met den druk gemeen gemaakt is.

Na dat alle dese saken, invoegen, en manieren als nu geseyd is ter vergaderinge van de nieuw aangestelde Staten van de Provintie van Utrecht ter presentie van hooggemelte syne Hoogh. gepasseert waren, soo is deselve opgestaan uyt de vergaderinge, en in een van de vertrek camers gegaan; waarna de Hr. van Renswoude een wynig tyds hier te voren door den Hr. Prince van Orange aangesteld President van H<sup>ea</sup>. Staten van Utrecht aan haar Ed. Mogende met veel redenen, kragtige en efficacieuse manieren van spreken heeft voorgesteld omme hooggemelte syne Hoogh. en desselvs wettelyke mannelijke descendenten te defereren het Erfstadhouder, capiteyn en Admiraalschap over de Provintie van Utrecht; waarop haar Ed. Mo. eenparig aan meer hooggemelte syn Hoogh. ende desselvs wettelyke mannelijke descendenten hebben gedefereert het Erfstadhouder, Capiteyn, en Admiraalschap over de Provintie van Utrecht, me alle digniteyten, preeminentien, prerogativen en waardigheden daartoe enigins specterende: waarna hooggedagte syne Hoogh. versogt synde omme wederom ter vergaderinge van haar Ed. Mo. te komen, en gereverteert synde, heeft de gemelte Hr. van Renswoude in respectueuse termen aan hooggemelte syne Hoogh. communicatie gegeven, dat de Ed. Mo. H<sup>ea</sup>. Staten aan meer gemelte syne Hoogh. hadden gedefereert het Erfstadhouder,

Capiteyn en Admiraalschap over de Provintie van Utrecht met een respectueus versoeck dat syne Hoogh. de goedheyd geliefden te hebben van die hooggemelte employen ten dienst van de Provintie van Utrecht aantenemen: waarop hooggemelte syn Hoogh. med seer veel beleefde expressien van dankbaarheyd en genegentheyd voor de Provintie van Utrecht, en dese haar Ed. Mo. vergaderinge heeft verklaart de hooggemelte employen ten dienste van haar Ed. Mo. ende de Provintie van Utrecht te accepteren. Alle hetwelke door de He<sup>n</sup>. van Renswoude, van Amerongen, en Nellesteyn met haar Ed. Mo. Secretarissen aan de trappen van haar Ed. Mo. vergaderplaats aan den volke aldaar present wierd bekend gemaakt. Hiermede soo wierden de klokken geluyt, ende de vergaderinge scheidt sonder dat iet wes wierde geresumeert van alle dese verhaalde en notabile saaken.

De voorgaande Regeringe soo ten opsigte van de persoonen, als forme in voegen, ende manieren als nu verhaalt is verandert, ende nieuwe wederom aangestelt synde op woensdag en donderdag den 15<sup>en</sup> en 16<sup>en</sup> April soo disponeert hoog gemelte Syne Hoogh. voorts op vrijdag den 17<sup>en</sup> April over de vergaderinge van de Raadsheers plaatsen, en alle andere voordere hooge, en lage bedieningen, ende dat ten deele by continuatie op de voorgaande possessieurs van hare ampten; maar meest by collatie op andere persoonen: dewelke de ampten te vooren niet hadden gehad: 't welke gedaan synde soo compareert hoog gemelte Syne Hoogh. nog ten selvigen dage ter vergaderinge van de He<sup>n</sup> Staten van Utrecht, ende verklaart, dat de Provintie van Utrecht introduceert, en aanneemt onder de Unie anno 1379 alhier tot Utrecht aangegaan, versoeckende dat de Leden van de Staten daarop geliefden afteleggen den eed van getrouwigheyd, gelyk de He<sup>n</sup> van de respective Leden in handen van hoog gemelte Syne Hoogh. gedaan hebben. Waarna meer hoog gemelte Syne Hoogh. door den meer gemelte Hr. van Renswoude voor syne genomene moeyte, goede voorsorge en bysondere affectie bedankt synde; is voorts hoog gemelte Syne Hoogh. wegens haar Ed. Mo. door den meer gemelte Hr. van Renswoude in termen van alle respect ver-

sogt, dat Syne Doorlugtige Hoogheys goedheyt sy de Leden van de vergaderinge met de eere te begunstigen van aldaar afteleggen den eed als Erfstadhouder van de Provincie van Utrecht; waarop hoog gemelte Syne Hoogh. in handen van de meergemelte Hr. van Renswoude den Eed als Erfstadhouder van de Provincie van Utrecht gedaan heeft: luydende als volgt:

» Wy Wilhelm Henrik Prince van Orange en Nassau etc.  
 » beloven en sweeren den ingesetenen deser Provincie by hare  
 » wetten, privilegien en geregtigheden, midsgaders de vrye  
 » exercitie van de ware gereformeerde religie soo die in den  
 » jare 1619 by de Synoden nationaal tot Dordrecht is vastge-  
 » steld, ende alomme in de vereenigde Nederlanden publi-  
 » quelyk word gecert, te sullen conserveren ende handhaven,  
 » ende mede van alle geweld van buyten ende van binnen te  
 » sullen beschutten, ende beschermen. Soo waarlyk helpe ons  
 » God almagtig.”

Waarna Syne doorlugtige Hoogh. in qualité als Erfstadhouder by de geheele Staatsche Vergadering in het Hof Provinciaal van Utrecht is geintroduceerd.

Alle het welke aldus gedaan, verrigt en afgehandelt synde, soo is meer, hoog gemelte Syne Hoogh. die des maandags te voren met heel veel toejuigginge van de gantsche borgerye was gericipieerd, op saturday den 18<sup>en</sup> April daaraan volgende na Amersfoort getrokken.